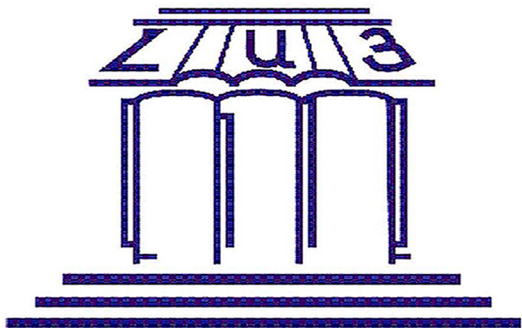

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՀԱՆՆ
ԱՌԺՈՂԿՈՄԱՏ

ԲԺ. ԱԼԵԲՍԱՆՅԱՆ Ա.

ՊԱՅԲՍՐ ՎՈՋԻԼՆԵՐԻ,
ՓԱՅՏՈՋԻԼՆԵՐԻ ՅԵՎ
ԼՎԵՐԻ ԴԵՄ

614
Պ-29

ԱՌԺՈՂԿՈՄԱՏ * 1932 * ՅԵՐԵՎԱՆ

28 JUL 2010

№ 16 ՍԱՆԼԱՐՍ ԴՐԱԴԱՐԱՆ № 16

614
12-29 պ.

ԲԺ. ԱԼԵԲՍԱՆՅԱՆ Ա.

1007
29996

**ՊԱՅՔԱՐ ՎՈՋԻԼՆԵՐԻ,
ՓԱՅՏՈՋԻԼՆԵՐԻ ՅԵՎ
ԼՎԵՐԻ ԴԵՄ**

01.02.2013

Պետքատի տպարան
 Դավիթ 0932 (ք)
 Պատվեր 5250
 Տիրաժ 4000

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Գյուղատնտեսության սոցիալիստական սեկտորի և արդյունաբերական շրջանների սանիտարական սպասարկման զեմլաբադուն խնդիրներից մեկը ներկայացնում է այն հարցերի լուծումը, վորը կապված է համաճարակային հիվանդությունների դեմ պայքարելու հետ:

Այստեղ պետք է մշակել լայն առողջացուցիչ միջոցներ, վորոնք աստիճանաբար լիվիզացիայի յեն յենթարկելու պարադիտար տիֆերը: Համաճարակների դեմ պայքարելու միջոցներից մեկն էլ բոլորին անխտիր սրտավաստի յենթարկելն է: Անհրաժեշտ է, առաջին հերթին, թեկուզ ժամանակավորապես հիմնել բաղնիքներ, վորպես լավագույն միջոց կեղտոտություններից և վորջրոտություններից աղատվելու: Յալոք սրտի, մեղ կենցաղային պայմանները վորջիլների և մյուս պալապիտների բաղմանալու համար բարենպաստ հող են ներկայացնում, վորի հետեվանքով նշանց դեմ պայքարի դործի կազմակերպումը չափազանց բարդանում է: Նա հետադրական արդյունք միայն մեր յերկրի տնտեսական և կուլտուրական աճումով: Իսկ ներկայումս այլ բանի համար կան բոլոր նախադրյալները: Իրա համար էլ մենք լիովին համոզված ենք, վոր միջոցների վորջնչանալու դեմ ուղղված մեր միջոցառումները կտան իրական եֆֆեկտ:

Սույն բրոշյուրը, վոր կաղմել է Հայաստանի Առօրինումատին առնիթեր Սանիտարիայի և Հիգիենայի Ինստիտուտի եպիդեմիոլոգիայի բաժնի վարիչ՝ բժիշկ Ա. Ալեքսանյանը, ուր լայն աշխատավոր մասնաների համար հասկանալի, պարզ ու մատչելի ձևով բացատրվում է վորջիլների, փայտվորջիլների և լվերի դեմ պայքարելու դրաավոր միջոցները, կտա դրական արդյունք: Կասկած չկա, վոր բրոշյուրում առաջ բերված հրահանգների դործադրումը կհանդիսանա վարակիչ հիվանդությունների, աճենից առաջ, պարադիտար տիֆերի դեմ մղելիք հաջող պայքարի դրավական:

Բժշկական Ինստիտուտի Երապրիմենտայ
 Հիգիենայի և վորջիլների վորջիլ, պրոֆ. և. ԱՐՆԻՊՅԱՆՅ
 4/1 1948 թ. Երևան
 Տերվան. ՀԱՅԷԼ - ՇՇՐԱ

Մ. Ա. ՄԻՇԿԻՆՈՎԱ
 Մ. ՄԱՆՆԻՍՅԱՆ ԱՆՎԱՆ

Առօրեկոմատի խնդրանք յետ ծանոթացաւ բժ. Ա. Ալեքսանյանի ձեռագրի հետ, վորը նվիրված է վոլիւնների, բլերի և փայտվոլիւնների դեմ մղվող պայքարի հարցին: Աշխատութիւնը կարգաց ինքը՝ հեղինակը. խորհրդակցութեան հետեւանքով աշխատութեան դանադան տեղերը համաձայնեցված են: Բնդհանուր առմամբ այդ աշխատութիւնն արտացոլում է իր մեջ հիշյալ պարագիտների դեմ մղվող կռիւի ու նրանց կենսաբանութեան հարցի ժամանակակից դրութիւնը, վորքան այդ հնարավոր է անել համառոտ ձեւով:

Ճիշտ է դրված հեղինակի կողմից հիշյալ պարագիտների դեմ պայքար կադմակերպելու սկզբունքների հիմնական դրվածքը, սանկազմակերպութեան ներքին ու աշխատավորութեան ակտիւթիւնը խթանելու տեսակետից:

Առաջադրվող պայքարի միջոցները շատ չեն, բայց ներդրական են: Հարց է առաջ դալիս միայն նրանց տեխնիկական մատչելիութեան վերաբերմամբ, այս կամ այն քիմիական նյութերի առկայութեան մտքով: Բայց այդ հեղինակից չէ կախված, վորովհետեւ չի կարելի առաջուց նախատեսել, թե նյութերից վորոնք են դեֆիցիտային կամ ընդհանրապէս գտնվում առատութեամբ:

Աշխատանքն արժէ տարածել բժիշկների մեջ և այն չբնականաբար, ուր հետաքրքրութիւն կա և կապված են սանիտարական աշխատանքի հետ: Սույն աշխատութիւնը նյութ է տալիս պատրաստելու սան-լուս աշխատանք տանող անձինք:

Ռազմա-սանիտարական տեսակետից
պրոֆ. ՅԵ. ՊԱՎԼՈՎՍԿԻ

26 IV 1921 թ.

Յերեւան

ՊԱՅԲԱՐ ՎՈՋԻԼՆԵՐԻ, ՓԱՅՏՎՈՋԻԼՆԵՐԻ ՅԵՎ ԼՎԵՐԻ ԴԵՍ

Միջատների դեմ մղած պայքարը ներկայանում է վորպէս մի մեծ հակահամաճարակային միջոց, վորն արգելք է հանդիսանում դանադան վարակիչ հիվանդութիւնների փոխանցման: Այդ կողմից դիտավոր դերը խաղում են վոլիւնները, փայտվոլիւններն ու բլերը: Այդ միջատները ներկայանում են բծավոր և վերադարձ տիֆի, ժանտախտի (չումայի) և այլ հիվանդութիւնների տարածողները:

Վոլիւնները, փայտվոլիւններն ու բլերը մեր մեջ առաջ են բերում զգական և խանգարում են մեր հանդիսութեան մեջ աշխատող բանվորութիւնը, յերբ ցերեկվա աշխատանքից հետո կարիք է զգում հանգստի, վորպէսզի կարողանա հետեյալ օրը նոր ու թարմ ուժերով աշխատանքի անցնել, հաճախ հնարավորութիւն չի ունենում ինչպէս պետք է հանգստանալ, քնել: Պարզ է, վոր բանվորի հանգստութիւն խանգարողներն այդ պարագիտներն են: Հետեւյալ օրը բանվորն իրեն զգում է ջարդված ու անտրամադիր, վորը, բնականաբար չի կարող բացատարար չանդրադառնալ նրա աշխատանքի արտադրողականութեան վրա:

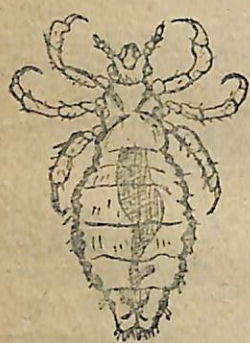
Բացի այդ, պարագիտներն իրենց խածումներով դրդում են մաշկը և առաջ են բերում, ինչպէս հայտնի է, թոր ու մաշկի հիվանդութիւններ:

Հետեւապէս այս ամենը, ամեն մեկին վրա պարտք է դնում, բոլոր միջոցներով պայքարել նրանց դեմ: Բայց պետք է այտեղ նկատենք, վոր նրանց դեմ մղելիք պայքարն այնքան էլ հեշտ չէ: Ճիշտ է, այն միջոցները, վորոնք գործադրվում են այդ պարագիտները վոլիւնաց

նելու համար, այնքան էլ բարդ չեն, նույնիսկ, կարելի
յե ասել, վոր նրանց գործադրման տեխնիկան չափա-
զանց պարզ է, սակայն մյուս կողմից վոջիլները,
փայտօջիլները ու բլերի դեմ մղած պայքարը մեղա-
նից մեծ ուշադրութիւն և սխտեմատիկ աշխատանք
է պահանջում:

Իսկ վորոնք են նրանց դեմ պայքարի միջոցները:
Բայց նախքան նրանց անցնելը, մենք պետք է ծա-
նոթանանք մեզ հետաքրքրող միջատներին կյանքի ու
բնութիւնի հետ, վորպէսզէ կարողանանք նշ ապելի
խելացի դատաւորել մեր պայքարի ուղիղնալ միջոցնե-
րը:

Վոջիլները, փայտօջիլներն ու բլերը տիպիկ պա-
րզիտ միջատներ են և սլատկանում են հողավորներին
(КЛЕЩИ И СТОПТИКИ) դասին:

Նկ. 1

Գլխի վոջիլ—եգ, մեծա-
ցած դիրքով:

Նկ. 2

Վոջիլներից մեզ հետաքրքրում են՝ գլխի (- *Pedi-
culus capitis*) . չորի (*Pediculus vestimenti*) և աչու
(*Pediculus rubus*) վոջիլները (տես Նկ. № №
1, 2, 3, և 4):

Նոքա բազմանում են չափազանց արագ: Բնագետ

Գլխի վոջիլ—արու, մեծացած
դիրքով:

Չեփմուրդն էր հայտնի գուլպայի մեջ, 2 եղ վոջիլնե-
րից, 2 ամսվա ընթացքում, անեցրել էր 18 հազար վո-
ջիլ, իսկ, ըստ պրոֆ. Պավլովսկու, մի վոջիլից, նրա
ամբողջ կյանքի ընթացքում, ստացվում է 4160 հատ:

Նկ. 3 Շորի վոջիլ—եգ.

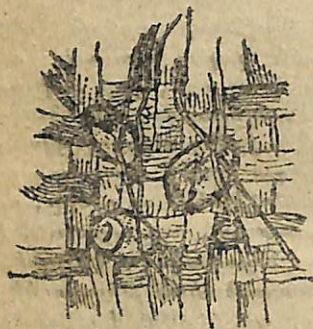

Նկ. 4

Շորի վոջիլ—արու.

Մարդու գլխի մազերում կամ նրա շորերի մեջ,
չատ կարճ ժամանակամիջոցում, կարող է առաջ դաշ
վոջիլների այնպիսի մեծ քանակութիւն, վոր սովորա-
կան միջոցներով նրանցից ազատվելու վոչ մի հնարա-
վորութիւն չի լինի: Վոջիլներն իրենց ամբողջ կյանքն
անցկացնում են մարդու վրա. դա նրանց մշտական բը-
նակաբնիցն է: Այն ինչ, փայտօջիլներն ու բլերը, սո-
վորարար, մարդու վրա չեն ապրում, այլ ապրում են
նրան միայն սնունդ ստանալու նպատակով: Վոջիլների
ածեցումը կատարվում է կենսաբանական թերատ կեր-
պարանախոթութեամբ. եղը դնում է ձվիկներ (անիմ-
ներ), վորոնցից դուրս է գալիս վորդ: Վորդն ել առանց
հարանյակ դառնալու՝ կերպարանափոխվում է սևու-
հասուն վոջիլ: Միջին հաշիւով վոջիլներն ապրում են
30-ից մինչև 50 օր: Վոջիլների (գլխի ու չորի) չարժման
մարգթումը, մեր դիտողութիւնների համաձայն, 1-2
բազիլում, հասնում է մինչև 25-40 մմ, իսկ պրոֆ.
Պավլովսկու տվյալների համաձայն՝ 35 մմ մեկ բազի-
լում:

Բորբոք վոջիկներն եւ, ինչպէս արյունառչտներ, անվում են արյունով, վորի համար դործ են դնում, իրենց՝ այսպէս կոչված խայթոցը (բերանի մասերը վորով ծակում են մաշկը)։ Նկատի առնելով, վոր վոջիկ խայթոցը միացած է թուք արտադրող գեղձերի հետ՝ դրանով կարելի յե բացատրել այն փաստը, վոր արյուն ծծելու գործողութեան միջոցին, արյունը խառնվում է թուքի հետ, իսկ թուքն այն հատկութիւնն ունի, վոր չի թողնում արյունը մակարդվելու (թուքն առաջացնում է ինտոկսիկացիա)։ Յուրաքանչյուր մի վոջիկ զբաղւած ընթացքում կծում է մարդուն, միջին հաշվով, 2 անգամ։ Վոջիկը, համաձայն Առժողկոմատի Սանիտարիայի ու Հիգիենայի Ինստիտուտում կատարած դիտողութիւնների, մի անգամից ծծում է 0,004-ից մինչև 0,008 գրամ արյուն։ Փորձի համար մենք վերցրել էինք վոջիկներ ու կշռել նրանց անալիտիկ կշեռքով սնվելուց առաջ ու հետո։ Վոջիկը, յերբ կուշտ է, լույսից խուսափում է (բացասական վերաբերմունք դեպի լույսը)։

ՆԲԿ.

Նկ. 5 Վոստայն-անիծներով Շորի, գլխի անիծներ Պետք է յենթադրել, վոր վոջիկները դուրի չեն հոտառութիւնից. նրանց վերաբերմունքը դեպի վորոչ քիմիական հոտափետ նյութերը բացասական է (բացասական քիմիատակիս), ինչպէս որինալ, դեպի կրեադոլի պրեպարատները։

Գլխի վոջիկը, բեղմնավորումից 10-20 օրից հետո, որական միջին հաշվով դնում է 4-5 անիծ, իսկ շորի վոջիկը՝ 5-12։ (Տես նկ. №№ 5 և 6)։ Գլխի ու շորի վոջիկների անիծներից (ձվիկներից) դուրս են գալիս վորդեր, վորոնք իրենց ձեւով չափազանց նման են վոջիկին, բայց դեռ սեռականորեն հասունացած չեն։ Վորդերն եւ սրնվում են արյունով (ծծում են)։ 12-18 օրից հետո, վորդը Յ կաշեթափումից հետո, դառնում է սեռահասուն վորջիկ։ Յայլվոջիկը դնում է ընդամենը 10 անիծ (ձու)։ 7-8 օրից հետո ձվերից դուրս է գալիս վորդը, վորը 15-17 օրից հետո սեռորեն հասունանում է։

Մյուս միջատը, վորը վոչ պակաս հետաքրքիր է մեզ համար և վորը ներկայացնում է նույնպէս կեղտոտութեան եմբլեմ և հալածարարչափ պատճառ է դառնում փարակիչ հիվանդութիւնների տարածվելուն, դա լուն է (տես նկ. № 7)։

Նկ. 7 Մարդկային լու—արու. 30 անգամ մեծացրած.

Լվերի տեսակները բազմաթիվ են։ Նրանք սովորաբար հեռանում են իրենց տերերից միմիայն նրա մաշկանից հետո։ Մարդու և կենդանիների վրա ապրողներից պետք է հիշատակել մարդու լուն (Pulex irritans)՝ դաշտամկի լուն (L. cheopis), չան ու կատվի լվերը (Ctenocephalis serratus) և ուրիշները։ Բոլոր լվերն եւ տեղափոխվում են մի կենդանու վրայից մյուսը։ Կենդանիների լվերը տեղափոխվում են մարդու վրա, մինչդեռ մարդու լուն սովորաբար չի անցնում կենդանուց։

նիներին: Լուսն սովորաբար ապրում է ինքնուրույն կերպով և միայն այն ժամանակ է հարձակվում մարդու վրա, յերբ քաղց է զգում. սակայն նա կարող է ապրել և մարդու վրա:

Լվերը ծծում են արյունը՝ այդ նպատակի համար առանձնապես հարմարեցված իրենց բերանով:

Լվերն ապրում են ու բազմանում սովորաբար չոր աղբի ու փոշու մեջ, նույնպես և հատակի տակ ու կենդանիների բներում: Լվերը չափազանց պահանջկոտ են այն միջավայրի ջերմության ու խոնավության վերաբերմամբ, ուր նրանք ապրում ու բազմանում են: Լվերի համար ջերմության սահմանադաստախոր պայման-

Նկ. 8 Լվի ձվեր, մեծացրած 26 անգամ.

ներն են՝ 18 աստիճանից մինչև 28 աստ., իսկ ոչի հարաբերական խոնավության՝ 60 աստիճանից մինչև 70 աստիճան: Զերմության իջեցումն ու խոնավության բարձրացումը շատ խիստ կերպով է անդրադառնում

նրանց կյանքի վրա: Մարդու լուսն չոր աղբի (զիբիլի) մեջ մի անդամից զնում է 8-ից մինչև 12 ձու (տես նկ. № 8): Նրանցից 4-6 որից հետո դուրս են գալիս վորդեր, վորոնք սնվում են իրենց ծնողների (լվերի) արտաթորութվաններով, փտած փայտով, տարբալուծվող որդանախան նյութերով և այլն (տես նկ. № 9):

Նկ. 9

Լվի բրբուրներ, մեծացրած 10 անգամ.

Լվի վորդերը սովորաբար 11 որից հետո կերպարանափոխվում են հարսնյակի վորից 11, կամ հազվադեպ դեպքերում, 12 որից հետո ստացվում են սեռահասուն լվեր: Յեթե լվի զարգացման ամբողջ պրոցեսը խոնավության ու ջերմության նորմալ պայմաններում տեղի է մոտ մեկ ամիս, այս, այդ պայմանների փոփոխման կամ տարրերման հետևանքով, նրա դանազան թիվների զարգացման ժամանակամիջոցը յերկարում է:

Այսպես որինակ՝ լվի վորդի կյանքը 11 որվա փոխարեն կարող է յերկարել մինչև 200 որ, իսկ հարսնյակի կյանքը, 11-12 որվա փոխարեն՝ 240 որ: Բացի ջեր-

մության ու խանության ազդեցությունից, վարդի կյանքի տեւողության վրա ազդում է և սնունդը:

Լուսն սովորաբար ապրում է մեկից մինչև մեկ և կես տարի: Առանց սննդի լուսն կարող է ապրել մինչև 4 ամիս (մոտավորապես 10 աստիճան ջերմության մեջ):

Սակայն ամենադիմացկուն և չրջապատող կյանքի պայմանների նկատմամբ անսահման ջիւղոտ միջատները փայտվորիներն են (*Acantia lectularia*) տես նկ. № 10

նկ. 10

Անկողնի փայտվորի, մեծացրած 15 անգամ.

Փայտվորիները, ինչպես վերն ասվեց, յերբեք մարտի վրա չեն ապրում: Ցերեկը նրանք թաղնվում են (խուսափում են բնական ու արհեստական լույսից) իրենք, կահ-կարասիների, մահճակալների անցքերում, պահարանների, դռների, պատերի, վառարանների ծակերում ու արանքներում, պատուհանների փեղկերում և այլն: Դիչերները դուրս են սողում իրենց կացավաքներից, վոր արբենան մարդկային արյունով: Փայտվորիը հարձակվում է մարդու վրա արյուն ծծելու 1-2 օրը մեկ անգամ: Փայտվորիներն ապրում են շատ յերկար, չափազանց արագ աճում են, և ինչպես վերն ասվեց, չափից դուրս դիմացկուն են: Դիմացկուն են նրմանապես և փայտվորիների ձվիկները: Չերո աստիճանում և ավելի ցածր՝ փայտվորի ձվիկները կարող են

ապրել 8 օր, դրոշից բարձր, մինև 10 աստիճան, կարող են պահպանվել մինչև 30 օր: Փայտվորի վորքն առանց սննդի կարող է ապրել մինչև մեկ և կես տարի, իսկ փայտվորիներն ապրում են տարիներով, նույնիսկ ձմեռային խիստ պայմաններում դիմացկուն են ա չեն վոչնչանում: Դրանով է բացատրվում այն հանգամանքը, վոր մահճակալները ձմռանը դուրս դնելը չի ունում նրանց վոչնչացմանը: Միջավայրի ջերմության աստիճանի իջեցմամբ՝ փայտվորիներն ապրում են բավական յերկար ժամանակ. 36 աստիճան ջերմության մեջ փայտվորիները կարող են դիմանալ քաղցածության 8 օր, 30 աստիճանում՝ 15 օր, 24 աստիճանում՝ 31 օր, իսկ 12-ից 16, այսինքն՝ սենյակի ջերմության աստիճանում, շատ ամիսներ: Փայտվորի լրիվ զարգացումը, սննդառության նպաստավոր պայմանների բացակայության դեպքում, կարող է շատ յերկարել:

Փայտվորիը տարվա ընթացքում մի քանի անգամ ճու յե դնում 100-150 հատ: Անկողնի փայտվորին իբ ձվերը դնում է բնակարանի և կահ կարասիքի ծակերում ու անցքերում (տես նկ. № 10), վորից հետո ձվերից դուրս են գալիս վորդեր, վորոնք վոջի վորդերն նման հասունացած են լինում և սնվում են արյունով: Փայտվորին ել չի ընդունում հարսնյակի վիճակ, վորդը 5-6 շաբաթից հետո, 5 անգամ կաշեթափումից հետո, դառնում է սեռահասուն փայտվորի:

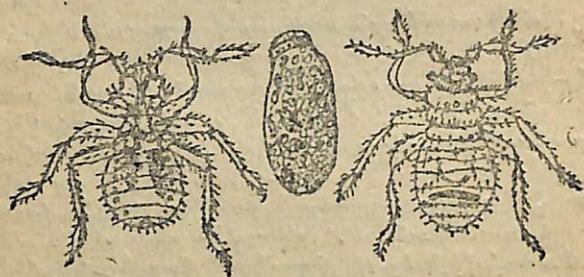
Ինչպես տեսնում եք նրանց կյանքի ու զարգացման պայմաններից, վերը նկարագրած միջատները կարճ ժամանակամիջոցում արագ ու մեծ քանակությամբ աճում են, ապրում համեմատաբար յերկար ժամանակ և այնպիսի տեղերում, վորտեղ դժվար մատչելի յե նրանց վոչնչացնելու հակապարագիտային միջոցներ չործադրումը:

Սակայն, չնայելով տեխնիկական դժվարություններին, նրանց դեմ պայքարելն անհրաժեշտ է վոչ միայն օանիտարական որդանների, այլև ամբողջ հասարակաքնության կողմից: Այն միջոցները, վորոնք Եւդիված են

վոլիլները, փայտվոլիլները և լվերի դեմ, սնուցարմանորեն պահանջում են մեղանից կանգ չառնել վոչ մի դեմ վարույթյան առաջ, յեթե նույնիսկ այդ նպատակի համար մեծ ծախք պահանջվի:

Այն վնասը, վոր պատճառում են այդ միջատները, հսկայական է: Ո՞ւր հայտնի չէ, վոր բծավոր արիքը, վորը տարածման պատճառները վոլիլներն են, իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակ ավելի մեծ դոհեր և պատճառել, քան հրանոթների դնդակները նույն պատերազմում:

Մարդկության ամենամեծ չարիքի՝ ժամատուտ (չուժա) տարածման գլխավոր պատճառը, համարյա թե լվերն են:

Նկ. 11 փայտվոլիլի բորբուքները—առաջինը փորի կողմից, յերկրորդը մեջքի, մեջտեղից— ձու:

Փայտվոլիլները, բացի այն, վոր, ինչպես պարտիտներ ծծում են մարդու արյունը, մեծ համանակաշունթյամբ դուրս և տարածում են դանդաղան հիվանդություններ (թոքախտ, ծաղիկ, սերիլախտ, վերադարձ արիֆ, ժանտախտ, բորոտություն, քուշեշ և այլն):

Այսպիսով, վերը հիշատակած բոլոր միջատները (վոլիլները, լվերը, փայտվոլիլները) համարվում են վարույթի հետևանքությունների փոխադրողներ:

Վարակված իրերը, ինչպես որինակ՝ սենյակը, կաշախիքը և այլն, վորոնք յենթակա յեն դեղինֆեկցիայի:

անհատական ավելի վտանգ են ներկայացնում, քան թե վոլիլները, փայտվոլիլներն ու լվերը, չորհրդի իրենց տեղափոխությունների մարդուց մարդ և կենդանիներից մարդու վրա անցնելուն:

Անդ հետաքրքրող միջատների դեմ հաջող պայքարելու համար պետք է հաշվի առնել նրանց բնաբնույթը (կյանքը) և համաձայն նրա կառուցել միջատների վոչընչացման ինսեկտիցիդ միջոցառումները:

Միջատների վոչընչացման համար առաջարկվող միջոցները չափազանց շատ են: Սակայն չի կարելի նրանց դործադրել վայրիվերո և առանց հաշվի առնելու ուսպ իրականության պայմանները: Հարկավոր է ամեն մի տանձին դեպք հատուկ քննության առարկա դարձնել և ըստ այնմ վորոշել դործադրվելիք միջոցը, չափի հետեղ շարուն ձևերին, այլ նկատի ունենալ շրջապատող պայմանները, խտություն անհատականացնել յուրաքանչյուր դեպք և ապա նոր ընտրել պայքարել այդ կամ այն ձևը:

Վոլիլների, փայտվոլիլների և լվերի դեմ մարդաներու միջոցները հանդում են յերկու գլխավոր խմբի. առաջինը՝ ընդհանուր սանիտարական միջոցառումներն են, վորոնք խստիվ հսկում են բնակարանների, բակերի, ընդհանրապես բնակեցված վայրերի և մարմնի մաքրության պահպանման վրա, իսկ յերկրորդը՝ սպեցիֆիկ, հատուկ կարգի միջոցառումներ են, վորոնցից մեկն ու մեկը դործադրվում է, նայած, թե միջատներից վորը դեմ է ազդված պայքարը, վոր միջատին պիտի վոչնչացնել:

Պարզ է, վոր յեթե մենք ծանոթ ենք լվերի առաջանալու և նրանց զարգացման հետ, ընդհանուր օանիտարական վերահսկողության կարգով բնակարանն ու նրա շրջակայքը հոգատարությամբ կմաքրենք աղբից ու դանդաղան չոր ավելցուկներից, հողե հատակը կծածկենք տախտակով, կենդանիների հետ շփում չենք ունենալ և այլն, նման միջոցառումներով լուծած կլինենք լվից ազատվելու խնդիրը:

Աչքի առաջ ունենալով փայտվոլիլների կյանքի պայ-

մանները, մանավանդ այն հանդամանքը, վոր նրանք առանց սննդի կարող են ապրել պատերի, կարասիքի և այլ իրերի արանքներում ու ճեղքվածքներում, ապա նրանց վոչնչացումը մեղ կհաջողվի շատ կամ քիչ չափով միայն այն ժամանակ, յերբ հաշվի առնենք տվյալ բնապարանի առանձնահատկությունները, լարենք մեր բոլոր ուժերը նրանց վոչնչացնելու և թույլ չտանք բազմանա:

Նույն կերպ պետք է դենը հարցը և վոջիւնները վոչընչացնելու վերաբերմամբ:

Վոջոտությունը վերացնելու համար անհրաժեշտ է վերացնել ընդհանուր նառերը, միատեղ պառկելը, աշխատել հաճախակի բաղնիս դնալ ու ճարմակեղներ փոխել, կատարել սանիտարիայի տարրական պահանջները:

Այդպիսով առաջին ու հիմնական պահանջը, վոր դրվում է վոջիւնների, փայտվոջիւնների ու լվերի լեկվողացիայի յենթարկելու գծով, դա ընդհանուր սանիտարական գործի վերահսկման կարգավորումն է և մեկել տեղական սանիտարական որգանների միողով աշխատավորության առողջապահական պայմանների բարելավումը:

Բացի այդ, միջատների դեմ ուղղված միջոցառումների հաջող իրագործման համար, հարկավոր է, վորքան կարելի յե, լայն աշխատավոր մասսաների սեփականութուն դարձնել, ինչպես միջատների կյանքի ու զարգացման, նմանապես և նրանց պատճառած ծանր վնասների մասին յեղած տեղեկությունները: Այնուհետեւ անհրաժեշտ է միջատների դեմ վաքած կովում մասնակից դարձնել իրեն՝ աշխատավորության, վորով մերթինիս վարժեողած կրլինեն ինքնուրույն կերպով գործադրելու միջատների դեմ վարած պայքարի ինսեկտիցեղ միջոցները: Յեւ միայն սանիտարական որգանների ղեկավարությամբ ու մասսաների լայն մասնակցությամբ կարելի յե հուալ միջատների դեմ վարած պայքարի հաջողությունը: Միջատների վոչնչացման հատուկ ձեռնարկումները

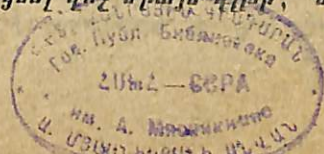
հիմնված են զխավորապես Ֆիզիքական ու քիմիական միջոցների գործադրման վրա: Բանվորական շրջաններում, խորհանտեսություններում, ՄՏԿ-ում և մեծ կոտնտեսություններում, ուր գտնվում են աշխատավորական մեծ ու կազմակերպված խմբավորումներ, հարկ յեղած գեղինակեցիոն (միջատները վոչնչացնելը) միջոցները կիրառելու համար, անհրաժեշտ է ունենալ մըջ տապես գեղինակեցիտորի պաշտոնով մեկին, վորն աշխատեր տեղական սանիտարական բժշկի ղեկավարության տակ: Դեղինակեցիտորը, հարկավ պիտի ծանոթ լինի գեղինակեցիտարի ընդհանուր հիմունքների հետ. նա պետք է իրեն հանձնված շրջանում պարտավորաբար ու պլանային կարգով անցկացնի միջատների վոչնչացման բոլոր միջոցառումները: Սխտեմատիկ ու համառ աշխատանքով միայն կարելի յե հասնել պահանջված ձեռնարկումվերի վոչնչացման համար՝ մենք կանդ կառնենք այդ միջոցներով հատուկ գեղինակեցիոն միջոցներին, վորոնք կիրառվում են վոջիւնների, փայտվոջիւնների ու լվերի վոչնչացման համար, մենք կանդ կառնենք այդ միջոցներից յուրաքանչյուրի վրա առանձին առանձին:

ՊԱՅԲԱՐ ՎՈՋԻՆՆԵՐԻ ԴԵՍ

Վոջոտության դեմ պայքարելու ամենակարեւոր ու առաջնակարգ խնդիրը բաղնիսի գործի կազմակերպելն է, առանց վորի վոջոտության դեմ պայքարելը դժվարին է: Բաղնիս սարքելիս՝ միշտ պետք է հիշել, վոր բաղնիսը պետք է լինի անցողական տիպի (հանվելու տեղ, լողանալու տեղ, հազնվելուն ուրիշ տեղ) և ունենալու յե գեղինակեցիոն (ախտահանական) սեռյակ: Պարզ է, վոր վոջոտության դեմ բաղնիսը պայքար մղելու համար պետք է ունենալ հետեւյալ յեռյակը՝ ջուր, սպիտակեղեն և ոճառ:

Մարդուն վոջիւններից ազատելու համար, անհրաժեշտ է վոչնչացնել վոչ միայն դրան, սպիտակեղենի,

1007
29996

չորերի ու անկողնի մեջ դառնալով վիճակները, այլև
բնակարանի (չափազանց վիճակաթափանց դեպքում):

Ռճառ չլինելու դեպքում և առհասարակ լվանալու
միջոցների պակասության պատճառով, կարելի չէ և
պետք է ուղտին, մոխրով, մոխրաջրով (мелок): Ա-
վելորդ չէ այստեղ հիշատակել, վոր մոխրաջրի դեղին-
ֆեկցիոն հատկությունը ժամանակին ուսումնասիր-
ված է (պրոֆ. ՌՈԶՆԵՅԵՐԳ, պրոֆ. ՉԼՍՏՈԳՈՐՈՎ,
ՄՈՒԶԻԵՎՍԿԻՍՅԱ): Մոխրաջուր պատրաստելու հա-
մար 12 լիտր (1 վեդրո) ջրին վերցնում են 1,5 կիլո
(մոտ 4 ֆունտ) մոխիր: Խառնելով, կրակի վրա լավ յե-
փում են ու սառեցնելուց հետո, յերբ ծորում են, ստաց-
վում է «ուժեղ չչերի»:

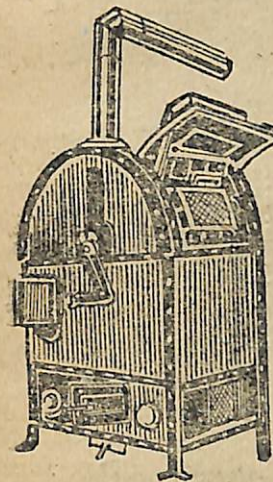
Այդ մոխրաջուրը պետք է պահել վեդրոյի վրա մի
փոքրիկ տակառի մեջ, բերանը միշտ փակ: Մոխրա-
ջուրը դործ են ածում հետեվյալ յեղանակով:

1) Սպիտակեղեն լվանալու համար, մի մաս մոխ-
րաջրին խառնում են մի մաս ջուր (յեթե սպիտակեղենը
խիտ կեղտոտ է), կամ մի մաս մոխրաջրին յերկու
մաս ջուր (յեթե սպիտակեղենը շատ կեղտոտ չէ): Այդ
խառնուրդի մեջ սպիտակեղենը յեփում են, ըստ վո-
րում, նպատակահարմար է մի վեդրո (12 լիտր) խառ-
նուրդին ալեխաղնիկ $\frac{1}{4}$ թափակ նստվթ (կերտին):

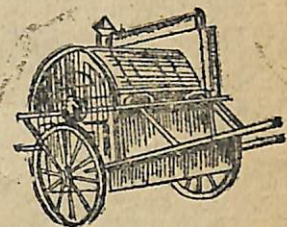
2) Մարմինը լվանալու համար մի մաս մոխրաջրին
պետք է խառնել 3 մաս ջուր: Մոխրաջուր պատրաս-
տելու համար, կարելի չէ դործածել թղթենու (береза),
սոճու (сосо́на), յեղեմնու (ель), կամ կաղնի ծառի
մոխիրը, միայն մաղելուց հետո:

Մոխիրը պետք է պահել չոր տեղ: Նկատի առնե-
լով, վոր բարձր ջերմության ազդեցության տակ վո-
ջիկներն ու նրանց ձվիկները վոջնալանում են, այդ մի-
ջոցի նպատակահարմար դործադրությամբ կարելի չէ
լավ հետեվանքների հասնել: Այդ նպատակի համար

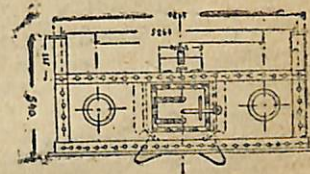
զանազան տաքացնող ապարատներից մենք խորհուրդ
կուարինք բնորել բանվորական շրջանների, Մ.Տ.Կ.,
խորհանդեսությունների և մեծ կոլտնտեսություննե-
րի համար ֆոնդրանի ապարատը կամ Հելիոսը, իսկ
փոքր կոլտնտեսությունների, դյուղերի ու այլ տեղե-
րի համար՝ վոջիլ ջարդող կամերաները: Հելիոսը
(տես նկ. № 12), ալեխաղնի (вожничное) յերկաթից
պատրաստված մի արկղ է, վորը դրված է վառիւղ

Նկ. 12 Հելիոս կամերան

Նկ. 21 ա

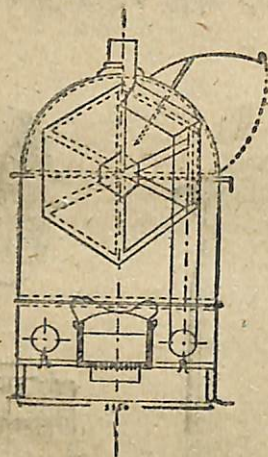

Նկ. 12 բ

յերկաթյա վառարանի վրա: Արկղի մեջ տեղավորված
է մի թմբուկ, վորը պտույտ է դալիս հորիզոնական
առանցքի շուրջը: Վոջլուտ իրերը դրվում են այդ
թմբուկի մեջ: Վառարանի ծուխն անցնում է թմբու-
կի շուրջը և տաքացնում է նրան: Հելիոսի մեծու-
թյունը սովորաբար այնքան է լինում, վոր նրա թմ-
բուկի մեջ մի անգամից կարելի չէ տեղավորել 8-10
կոճպլիկո իրեր: Վորպեսզի Հելիոսը կանոնավոր

կերպով աշխատել, պետք է միշտ աչքի առաջ ունենալ հետևյալ պայմանները.—

1) Հետևել ջերմության աստիճանին, վոր չբարձրանա Ցելսիուսի 120 աստիճանից մինչև 140 աստիճան, պահելով 100 աստիճանից վոչ ցածր. 2) անհրաժեշտ է վորոչ չափով խոնավացնել ոդը, ամել ներս ջուրը. 3) ծխի քաշումը պետք է լինի կանոնավոր, իսկ տաքացումը լրիվ. 4) ապարատի թմբուկը չարունակ պետք է պատել, վոր տաքացումը լավ կատարվի.

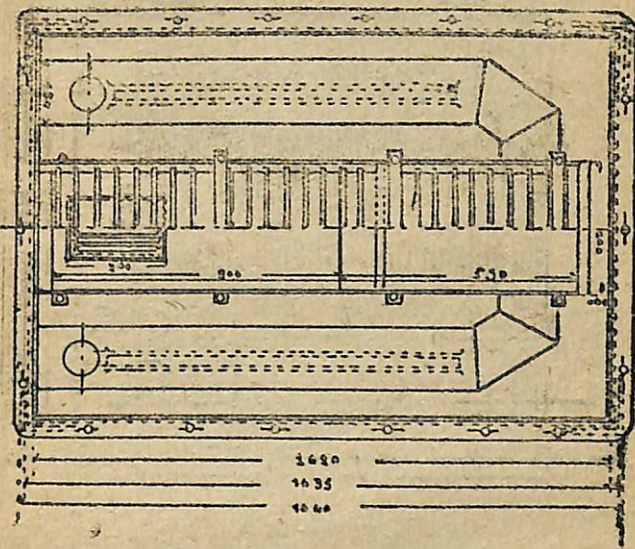

Նկ. 12 գ

5) իրերը թմբուկի մեջ պետք է դնել ախպես ցանցառ կերպով, վոր տաքացած ոդն ազատորեն մուտք գործե ամեն տեղ. 6) իրերը թողնել թմբուկի մեջ 30 րոպե. 7) խնամատար վերաբերմունք ունենալ դեպի սպարատը.

Սքաղությամբ կառուցելու նպատակով գործ է ածվում և այսպես կոչված գետնատուն կամերան, վորը չինված է գետնի մեջ (տես Նկ. № 13) յերկու զաներով և յերկու մաքուր և կեղտոտ հակադիր բա-

ժամմունքներով՝ իրերի համար: Կամերայի շափը խորհուրդ ենք տալիս վերցնել 2,5—4,5 իսկ բարձրությամբ՝ 2,2 (մետրերով): Կամերայի տաքացումը կատարվում է յերկու յերկաթյա վառարաններով, վորոնք գրված են կամերայի հակադիր կողմերում: Վառելու տեղը պետք է անել դրսից, իսկ ծխնելույի խողովակները պետք է անցկացնել կամերայի ներսի պատերով:

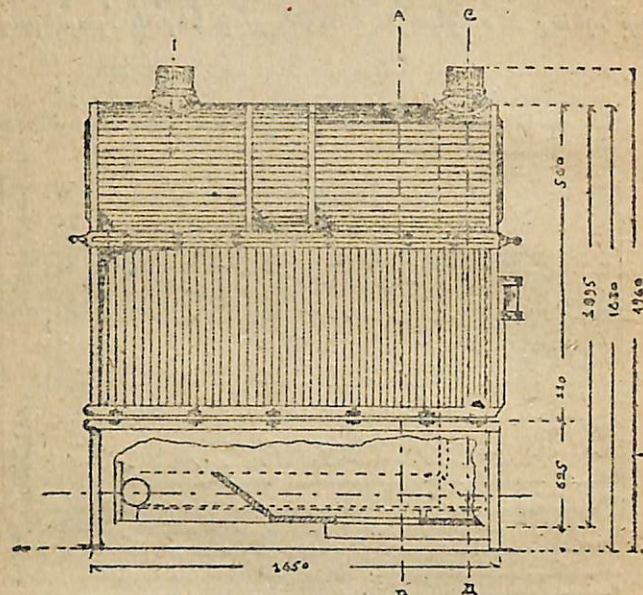
Հելիոսի կամերայի ներքին մասը.

Նկ. 12 զ

Ջերմությունը պետք է լինի վոչ պակաս 100 աստիճանից, իսկ դեղինակցիայի տեմպերատուրը 25—30 աստիճանից վոչ պակաս:

Քարե կամերան (տես Նկ. № 14) հիմնված է տաք ադի և խոնավության միաժամանակ դարձագրման վրա:

Այս վառարանը շինված է աղյուսից, վորի կամե-
րածեմ տաքացումը թողնում են կլոր քարերով կամ
աղյուսով շարված անցքեր (ծակեր), կամերան գտըն-
վում է վառարանի վրա: Իրերը դնում են այնտեղ նու-
րորոք կամ կամերայում պատրաստվում է առան-
ձին շաբժողական տեղ (КУЛНКА): Վառարանը վառելիս,
յերբ տաքացումը քարերը խիստ տաքանում են, նրանց

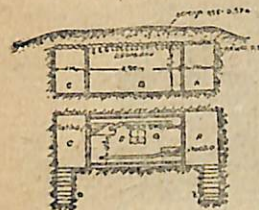
Նկ. 12 ե

վրա ջուր են ածում, վորով լցվում է տաքացած գո-
րըշի: Կամերայի չափերը խորհուրդ ենք տալիս վերջ-
ներ 1,55 • 1,95 • 0,85:

Տաքացնող կամերաները լավ են աշխատում մի-
այն այն ժամանակ, յերբ նախ՝ իրերը դասավորված
են այնտեղ ցանցառ կերպով և յերկրորդ՝ յերբ այն-
տեղ տաքացած ողի աղատ շաբժում կա և ջերմու-

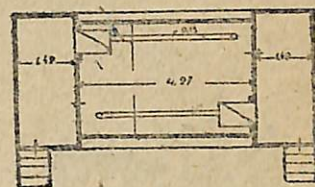
թյունը 100 աստիճանից պակաս չէ և 120-140 աստի-
ճանից ավել: Կամերաները պետք է ունենան ջերմու-
չափ, վորպեսզի հնարավոր լինի հետեմել դեղինակ-
ցիայի ընթացքին կես ժամվա միջոցում:

Վառարանի վրա պաշարելու մի լավ միջոց էլ,
դա սնուղիի նման մի արկղում, վորը դեմենովիկ կեր-
պով փակվում է, բենդինի գործադրումն է (չպետք է

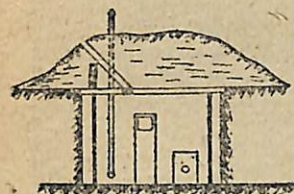

Նկ. 13

հրմիք- կամերան.

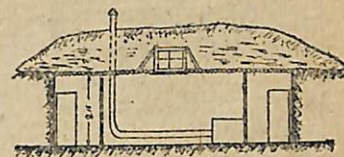

Նկ. 13 ա

Նկ. 13 բ

Ընդլայնական կտրվածք.

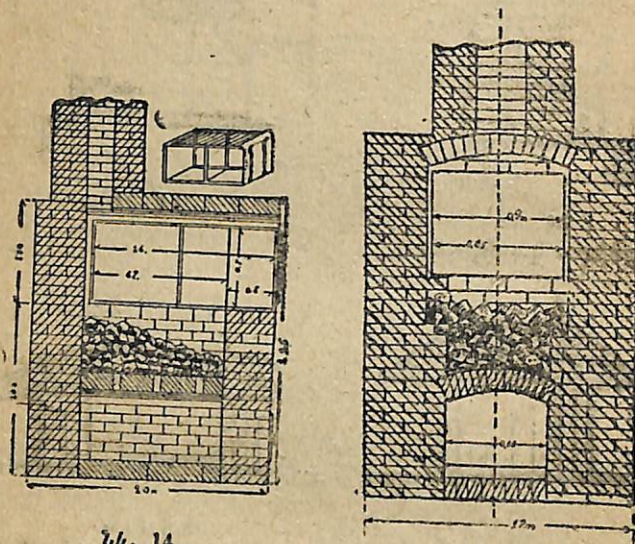

Նկ. 13 գ

Ընդյերկայնական կտրվածք.

մոռանալ, վոր բենդինը կրակից շուտ բռնկվող նյութ
է): Այդ բենդինի արկղների գործածությունն առավե-
րապես նպատակահարմար է փոքրիկ բուժ-սանիտո-
րական հիմնարկներում, բանվորական փոքրիկ բու-
րակներում և գյուղացիական անհատական տնտե-
սություններում: Լաբարատորիան փորձերը, վոր
մենք կատարել ենք սանիտարիայի և հիգիենայի ին-

տիտուսում, վոլիլները վոլնչացնելու համար, ցույց տվին, վոր բենդինի դուրըին, վերցրած 0,5 կամ ամենաշատը 1,0 խոր. ամ. 1000 խոր. ամ. մի լիտրին, (այսինքն՝ 1000 խոր. ամ. ծավալին պետք է վերցնել 0,5 կամ 1,0 խոր. ամ. բենդին), շատ կարճ ժամանակում բոլորովին վոլնչանում են վոլիլներն ու նրանց անիծը:

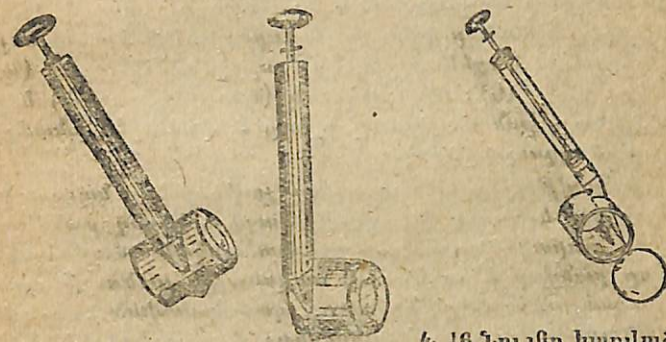
Նկ. 14
Քարե կամեքա.

Նկ. 14 a

Այդ նպատակի համար բավական է ունենալ մեկ արկղ 1 խոր. մետր ծավալով, գերմետիկ կերպով փակվող և աշխատելի լինած, վոր տախտակներն արանքներ և անցքեր չունենան (ցանկալի չէ, վոր արկղը ներսից ցինկով պատած լինի): Արկղի հատակին, մի անկյունում դրվում է բենդինը մի ամանի մեջ լցրած և ծածկված մետաղյա ցանցով վերելում նշած չափով (1.1000) և ապա ցանցառ կերպով դրվում են արկղի

մեջ չորեր կամ սպիտակեղենը մոտ 2-3 Ժամ ժամանակով: Այդ միջոցը տեխնիկական դործադրման տեսակետից չափազանց պարզ է: Պետք է յենթադրել, վոր այդ մատչելի՝ եժան ու հուսալի միջոցը դործադրման լայն տարածում կունենա:

Շատ լավ է ներդրում վոլիլների ու անիծների վրա և սովորական նավթը (չորերը կամ սպիտակեղենը նավթի մեջ թրջելիս կամ նրանց վրա նավթ սրբակելիս՝ վոլիլներն ու անիծները վոլնչանում են 1-2 բոպեյից հետո):

Նկ. 16 Նալյեր կարված.

Նկ. 16 Հեղացիր (պուլվերիզատոր).

ձերմակեղենը, անկողնու պարազանները և այլն վոլիլներից աղատելու համար, չափազանց հասարակ ու ուղիղնալ միջոց է նրանց յեփ տալը մոխրաջրի մեջ: Վոլիլներն ու նրանց չափազանց դիմացկուն ձվիկները (անիծները) յեռացող ջրի մեջ արագությամբ վոլնչանում են: Վերելի չորերն ու առհասարակ այն իրերը, վորոնց յեփ տալ չի կարելի, և բենդինի արկղով ողտվելու հնարավորութուն չկա, նպատակահարմար է մաքրել վոլիլներից կոշտ խողանակով, թրջված դառազան քիմիական նյութերով: Այս վերջիններից լավ է, եժանության և դեղինակցիոն տեսակետից, ոճա-

ոս-կրեզոյան պրեպարատները, վորոնք շատ կարճ ժամանակում վոչնչացնում են միջատներին: Այսպես որինակ՝ կրեզոյան նալթալիդոլի 10 տոկոսային լուծվածքում թրջված սպիտակեղենի վոջիլներն ու անիծները բոլորովին վոչնչանում են: Ոճառա-կրեզո-լյան պրեպարատը սովորաբար պատրաստում են 35 տո-կոս կրեզոլից և 65 տոկոս ոճառա-նալթից (ոճառ, վո-րը պատրաստված է կերատինյան ֆրակցիայից ստաց-ված նալթենյան թթվույաներից): Ինչպես վերելվում ասվեց, նալթալիդոլի ամենալավ լուծվածքը—աչդ նրա 10 տոկոսային լուծվածքն է: Սակայն կաշվե իրերի մաքրելու համար կարելի չե գործածել 2-5 տոկոսային լուծվածք, մեքենայորեն կամ սրակման միջոցով (տես նկ. № 15, 16): Թե սրակմամբ (սրույներ/պացիա) և թե մեքենայական մաքրումը պետք է կատարել խնամքով և մեծ զգուշությամբ:

Նալթիդոլիդոլով ոգտվելը չափազանց նպատակա-հարմար է հոտող (ТОКУЩИЙ) կազմ ունեցող բանվորա-կան բարակներում (գյուղատնտեսական ժամանակա-վոր բանվոր և այլն): 10 տոկոսային լուծույթ պատ-րաստելու համար, նախորդ պատրաստված կրեզոլի և ոճառա-նալթային խառնուրդը: Այդ լուծույթն ավելի լավ է ներդրոծում և պետք է գործադրել քանի նա տաք է: Սպիտակեղենը դեղինսեկցիայի յենթարելու համար սուզում են տաշտի մեջ, ուր լցված է նալթա-լիդոլի 10 տոկոսային լուծույթը: Հետո սպիտակեղենը վորքան հնարավոր է ուժեղ կերպով քամում են: Մի-նույն լուծույթով կարելի չե ոգտվել 3-4 անգամ: Ուր հնարավոր է սպիտակեղենը, անկողնու պարագա-ները և այլն, պահում են նալթալիդոլի մեջ ավելի յերկար ժամանակ, վորով հնարավորութուն է ստեղծ-վում գործածել վոջիլների ու անիծների վոչնչացման համար նալթալիդոլի ավելի թույլ լուծույթներ, այն և 2 տոկոսային և 5 տոկոսային լուծույթ:

Նալթալիդոլի 2 տոկոսային լուծույթում անիծ-ները վոչնչանում են յերկու ժամվա ընթացքում, իսկ

վոջիլները՝ մեկ ժամվա ընթացքում, իսկ 5 տոկոսային լուծույթում անիծները վոչնչանում են 3 րոպեյում, իսկ վոջիլները՝ 10-15 րոպեյում: Ինչպես վերևում աս-վեց, չորերը վոջիլներից ազատելու համար, կարելի չե գործադրել մեքենայական մաքրում: Մաքրումը պետք է կատարել մեծ խնամքով խողանակի միջոցով, վորը պետք է թրջել նալթալիդոլի 10 տոկոսային լուծույթի մեջ. յեթե խողանակ չկա, կարելի չե ոգտվել վորեմի վա-լասի կտորով: Նույնպես լավ աղդող, բայց թանկար-ժեք միջոց է լիզոլը, վորը գործ է ածվում հաճախ 1 տո-կոսային, 2 տոկոսային, 3 տոկոսային և հազվադեպ ոգ-դեպներում՝ 5 տոկոսային լուծույթներով:

Մարմնի մազոտ մասերում գտնված վոջիլներից ազատելու ամենաարդիկալ միջոցն է մազերի հեռաց-նելն ու մաքրելը: Յեթե այդ միջոցը գործադրելու հնարավորութուն չկա, այդ դեպքում վոջիլներն ու անիծները վոչնչացնելու ամենալավ միջոցն է բենզինի գործադրումը: Պետք է բենզինի մեջ թաթախված մի չորի կտորով լավ թրջել մարմնի մազոտ մասերը:

Կտրելի չե նույնպես բենզինով կոմպրես դնել դլխի վրա 10 րոպեյի տեւողությամբ: Այդ ժամանակամի-ջոցում վոչնչանում են թե՛ վոջիլները և թե՛ անիծները:

Լավ է ներդրոծում նաև մի շատ եժան միջոց—քա-ցալը, վորով թրջում են մազերը լվանալուց առաջ: Նա լուծում է անիծների սոսնձային նյութը, վորով նը-րանք կապած են լինում մազերին: Անշուշտ լավ միջոց են նաև սաքաղելլայից պատրաստված լուծույթը քացա-լի հետ, սաքաղելլայի ոճանակը վաղելլինի հետ. սըն-դիկը նմանապես լավ ինսեկտիցիդ միջոց է: Մնացած բազմաթիվ միջոցների վրա մենք կանդ չենք առնի այն նկատառումով, վոր նրանք բոլորն էլ հիմնականում նույնն են, ինչ վոր առաջ բերինք վերելվում: Հարկավ, յեթե չըջանում գոյութուն ունի յապոնական տիպի դեղինֆեկցիոն չողեկամեբա կամ չողե-ֆորմալինային կամեբա, առաջին հերթին պետք է ոգտվել նրանցով, վորովհետեւ դեղկամեբան վոչ միայն վոչնչացնում է

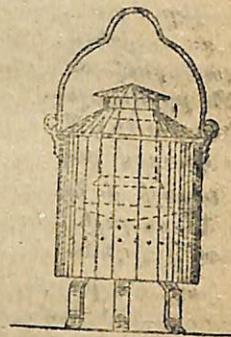
միջատներին, այլև սպանում և հիվանդությունների միկրոօրգանիզմներին:

Բարակներում և այլ տեղերում, ուր շատ և տարածված վոլջոտությունը, լավ միջոց և համարվում բնակարանը ծծումբով ծխելը: Այդ նպատակով գործ են ածում ծծմբի կտորները (վոջ փուշի) 50-ից մինչև 100,0 (միջին թվով 75,0) յուրաքանչյուր խոր. մետրի համար և վառում: Այդ միջոցը գործածելիս՝ պարտաւորաբար պետք է նկատի առնել հետևյալ պայմանները՝

1. Բնակարանը չպետք է ունենա վոջ մի անցք,

Նկ. 17

Նկ. 18

Միջատներ և պարագիտներ վուջնացնող Զաուսոյով—Տելիչեմկոյի գործիքը.

վորից ծծմբային գազը կարողանա դուրս գալ. դրա համար նախորդ պետք է լավ փակել բոլոր անցքերը (թղթով, թուղթը խմորով, կամ թուղթը վաղելիքով) ու ծեփել մեծ անցքերը:

2. Բարձր բնակարանները (3 մետրից բարձր) ստորաբար խորհուրդ է ենք տալիս ծծումբով ծխելու, վորովհետև ծծմբային դազն իր տեսակարար կշռով

ադից ավելի ծանր լինելով՝ չի կարող մնալ բարձր շերտերում:

3. Պետք է ձեռք առնել բոլոր նախադրուշացուցիչ միջոցները հրեհի դեմ:

4. Ծծումբը պետք է վառվի արագությամբ, վորովհետև ստացվող գազը կարող է ազդել միջատներին վրա միայն այն ժամանակ, յերբ ողը կարճ ժամանակամիջոցում ամենամեծ չափով հագեցած կրինի ծծումբով: Հակառակ դեպքում միջատները միայն ուշաթափված են լինում, ծխման գործողությունից մի առ ժամանակ հետո, նորից կենդանանում են: Ծծումբի այրումը կարելի չէ կատարել հասարակ կրակարանի (մանդալ) վրա շիկացած ածուխով, բայց ավելի լավ է ունենալ շրջաններում Զաուսոյով—Տելիչեմկոյի, կամ Բարիսովսկու (տես Նկ. № 17, 18) գործիքները, վորոնք հեշտությամբ կարելի չէ շինել տեղում հասարակ յերկաթից:

Այդ գործիքն իրենից ներկայացնում է մի մետաղյա արկղ, վորի արտաքին մակերևույթի վրա կան 2 շարք ծակեր՝ ողի հոսանքի համար: Նրա մեջ դրվում է մի ուրիշ արկղ, վորի մեջ լցվում է ծծումբը և վորի տակը ծակոտված է: Գործիքը վերելից ծածկվում է կափարիչով, վորն ունի շարժական խողովակ: Այդ գործիքի աշխատանքը կայանում է նրանում, վոր ներքին արկղի մեջ լցվում է ծծումբը (համապատասխան չափով): Արտաքին արկղի հատակին լցնում են դենատուրատ սպիրտ, վորը վառվելուց հետո դնում են նրա մեջ յերկրորդ արկղը ծծումբով: Այրման միջոցին սպիրտը հալեցնում է ծծումբը: Սուրբարար ծծումբն ամբողջովին, առանց մնացորդի այրվում է:

5. Ծծումբի ներդրումը կարելի չէ լրիվ համարել միայն այն դեպքում, յերբ ծխվող բնակարանը 24 ժամ շարունակ մնում է փակ, իսկ Ջայրահեղ դեպքում՝ դոնե վոջ սրահա քան 12 ժամ:

6. Բնակարանի ջերմությունը, ուր վառվում է ծծումբը, չպետք է 15 աստիճանից սրահա լինի:

ՊԱՅՔԱՐ ՓԱՅՏՎՈՋԻՆՆԵՐ ԳԵՄ Ի

Պայքարը փայտվոջիների դեմ, վորպես ալի-
քի դիմացկուն միջատների դեմ, հնարավոր է միայն
այն դեպքում, յեթե դործադրվող միջոցառումները
կիրառելիս՝ հաշվի կառնվեն նրանց յերկար ժամանակ
քաղցի դիմանալու հնարավորությունը, արագ ու մեծ
քաղցմացումը, նրանց անսովոր կայունությունը, չա-
փազանց դիմացկունությունը և նրանց ապրելու տեղը։
Փայտվոջիները (ինչպես և վոջիները) միանգա-
միջ վոջնացանելը վոջ մի հետեվանքի չի հասցնում, վո-
րովհետեւ պատահամբ չվոջնացված մի քանի ձվիկ-

Նկ. 19 Ձայնիկ, վորով յեռացրած ջուր եմ ածում
փայտվոջիների վրա.

ները կամ փայտվոջիները բավական են, վոր նորից
սրագությամբ և առատորեն բազմանան։ Այդ պատ-
ճառով փայտվոջիների դեմ վարած պայքարը պետք է
լինի տեվական, պիտի կրկնել 2-3 անգամ ամեն 10-12
օրը մեկ։ Փայտվոջիները վոջնացնելու համար, ամե-
նից առաջ, պետք է ծեփել պատի վրա յեղած բոլոր ծա-
կերն ու անցքերը։ Այդ բանը կարելի յե անել հասարակ
ու եծան միջոցով, այն ե՝ ծակերը ծեփել կրի լուծույ-
թով (մի մաս ջրին, մի մաս կիր), բայց հետեվել, վոր
վոջ մի անցը չմնա չծեփած։ Յեթե մնան ծակեր ու անց-
քեր, նրանց դարգացման ու տարածման համար կրկին
թողած կլինեն հնարավորություններ։

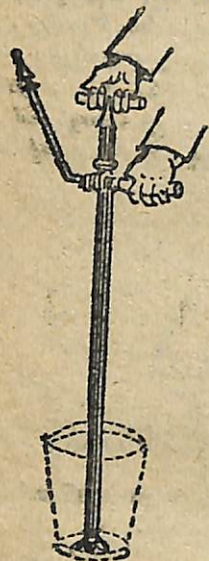
7. Կտորեղեն դործվածքները սովորաբար փչա-
նում են, համեմախ դեպս նրանք նախորդը պետք է չո-
րացված լինեն։ Մետաղյա իրերը նույնպես փչանում
են։ Բացի հիշատակված պակասություններից, պետք
է նշել և այն, վոր ծծմբային գազը խորը չի մտնում
կրեղենների մեջ և պատերի ու տան կահ-կարասիքի
ծակերի ու անցքերի մեջ։ Բացի այդ, նա գրգռում է
աչքի թաղանթն ու շնչառության ճանապարհները և
ունի խեղդիչ հոտ։ Այլելի նպատակահարմար է նախա-
պես հաղած և թղթի վրա պատրաստված ծծումբը
(сернички)։

Գյուղական վայրերում, ուր կան թոնիրներ և
ուրիշ միջոցներ դործադրելու հնարավորություն չկա,
առաջարկվում է չորերը թափ տալ թոնիրներում։ Սո-
վորաբար հաց թխելուց հետո թոնիրներում ապրու-
թյունը պահպանվում է յերկար ժամանակ. մեր անձ-
նական փորձը ցույց է տալիս, վոր գյուղական կյանքի
պայմաններում այդ միջոցը տալիս է համապատաս-
խան եֆֆեկտ։ Այդ միջոցի դործադրումը կարելի յե
առաջարկել անհատական տնտեսություններին։

Սպիտակեղենի ու չորերի արթուկելը նույնպես
լավ հետեվանք է ունենում (յեթե կարերը չառ հաստ
չեն)։

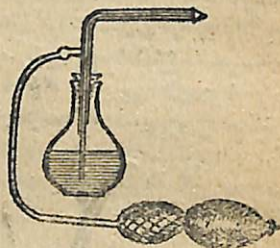
Վերելում հիշված բոլոր միջոցների դործադրու-
մը վոջ մի հետեվանքի չեն հասցնում, յեթե միջոցներ
ձեռք չեն առնվի հեռացնելու կենցաղային այն պայ-
մանները, վորոնց շնորհիվ առաջ են դարձնում ու դար-
գանում վոջիները։ Այլ կերպ վոջիները նորից առաջ
կգան։ Պայքարը վոջիների դեմ պետք է վարել ոխտե-
մատիկ և համառ կերպով, միաժամանակ չմոռանա-
լով հանրամատչելի դարձնելու առաջարկված միջոց-
ներն աշխատավորությանը և վերջիններիս բայեորեն
մասնակից դարձնել միջատների դեմ տարվող պայ-
քարին։

նպատակահարմար և միաժամանակ սպիտակաց-
նել պատերն ու առաստաղը: Յերկաթյա մազճակալնե-
րում դառնված փայտվողիչներին պետք է վառել, ոգա-
վելով այդ նպատակի համար շվեդական հալոցի լամ-
պայով (փականագործի լամպա): Հալոցի լամպայի
փոխարեն մազճակալների համար կարելի չէ դործ ա-
ծել վառած փայտի կամ թղթի կրակը (факельное
пламя): Յեթե չկա լամպա, պետք է պատրաստել մի

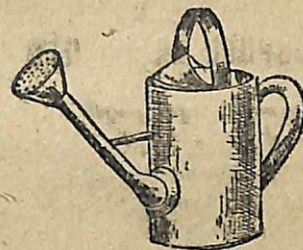
Նկ. 20 Հիդրոպուլ'ոս

ջախիկ յերկար ու նեղ ծորակով (տես Նկ. № 19) (տե-
ղերում կարելի չէ պատրաստել սպիտակ թիթեղով):
Չախիկի մեջ լցվում է յեռացող ջուր, վորը լցնում
են մազճակալների, թախտերի և այլ կարասիքի ծակե-
րն ու ճեղքերը: Շվեդական հալոցի լամպը կարելի չէ
դործ ածել պատերի ծակերում ու արանքներում յեղած
փայտվողիչները վռչնչացնելու համար, բացի այն մա-

Նկ. 21
Հեղացիք (պուլ'վերիզատոր)

սերից, վորոնք չինված են փայտից (կարող է հրդեհ
առաջանալ): Այդ միջոցների կրկնակի և ուշադիր դոր-
ծադրումը սովորաբար բավական է լինում ազատելու
բնակարանը փայտվողիչներից: Այնտեղ, ուր լամպայով
վառելը կամ տաք ջուր լցնելն այս կամ այն պատճառով
անթույլտրելի չէ, խիստ նպատակահարմար է սրսկել
(տես Նկ. № 15 և 20) նավթ, վորի մեջ լուծված է նավթ-
թալին: Դրա համար վերջնում են 90 մաս նավթ (կե-
րասին) և ալկալացնելով նրա վրա 10 մաս նավթալին՝
զգուշությամբ լուծում են ջրային բաղնիսում (տաք
ջրով կաթսայի մեջ):

Նկ. 22

Հասարակ ցնցուղ լուծույթը սրսկելու համար.

Այդ լուծույթը պետք է սրսկել, կամ լցնել հասա-
րակ լեյկայով (յեթե չկա պուլ'վերիզատոր կամ հիդ-
րոպուլ'ոս) մազճակալների, կարասիքի ու պատերի ծա-
կերը, անցրերն ու արանքները (տես Նկ. № 15, 20, 21,
22): Նավթի ու նավթալինի խառնուրդի ներդործու-
թյունը համաձայն մեր դիտողությունների համահա-
վասար է մնացած դեղինսեկցիոն հարուստ արսենալի
միջոցների դործադրման:

Մենք կանգ առանք այդ խառնուրդի վրա, վորպես
մի նյութի, վորը կատարելապես հուսալի չէ ինսեկտի-
ցիդի մտքով և վորն էժան ու մատչելի չէ: Փայտվո-
ղիչների դեմ լավ է նմանապես և ծծումք ծխելը բնա-

կարանում, սահայանելով վերել հիշված պահանջներն այդ մեթոդի կիրառման ժամանակ:

Ռճառա-կրեդուլյան պրեպարատները նույնպես կարելի չե հաջողութեամբ դործադրել, միայն պետք է ուղարկել տաքացրած 2-5 տոկոսային լուծույթով: Ֆորմալին (ֆորմալին), վորը շատերի կողմից դործ են անվում փայտվոլիլների դեմ, չի արդարացնում իրան:

Նավթի ու նավթալինի խառնուրդի, (պրոֆ. Արխիպյանի կողմից առաջարկված) և այլ քիմիական քաղանիչ միջոցների ներդործութունը կայանում է նրանում, վոր նրանք շատ լավ անցնեն բոլոր ծակերի ու ճեղքվածքների միջով պայմանով, վոր նրանց դործածումն անհրաժեշտարեն կրկնվի:

ՊԱՅՔԱՐԸ ԼՎԵՐԻ ԴԵՍ

Լվերի դեմ վարած պայքարի հիմնական միջոցը կայանում է նրանում, վոր հարկ չեղած ուշադրութուն դարձվի աչն տեղերի վրա, ուր լվերը դարդանում են:

Ամենից առաջ բնակարանը պետք է մաքրության մեջ սահայանել (աղբից ազատ պահել): Ամեն տանակ աղբ (мусор) ու չոր ամեղուկների շարունակ ժամանակին պետք է հեռացվեն, վորովհետև նրանց մեջ է, վոր լվերն աճում են ու բաղմանում: Առանց դրան լվերի դեմ վարած պայքարն անխմատ է ու անուղուտ, քանի վոր մենք շարունակ կունենանք բնակարանում, բակում, պատշգամբի տակ և այլ տեղերում նրանց դարդացմանը նպաստող լավ միջավայր: Այնպես, վոր լվերի դեմ ձեռնարկվող ամենարագիլով միջոցը՝ դա աղբի ժամանակին հեռացնելն է: Բացի բնակարանը, ժամանակնք հատակի մաքուր պահելը, անհրաժեշտ է նրա անցքերը փակել և այլ պիտու անանցնելի պատվար ստեղծել բնակարանի ու ստորհատակյա տարածության մեջ:

Տախտակների մեջ չեղած անցքերն ու արանքները պետք է վերանորոգել կամ ծածկել վորևի՛ն զանգված

ծով: Խորհուրդ են տալիս դործածել 500 գր. ալյուրից, 2 լիտր ջրից և 30 գր. շիբից պատրաստված ծեփը: Այդ ծեփը պատրաստելու համար պետք է բոլոր նյութերը խառնել իրար և կրակի վրա չեփել շարունակ խառնելով: Նրա մեջ պետք է լցնել մանր կարած թղթի կտորներ այն հաշվով, վոր ստացվի թանձր միապաղաղ շաղախ, վորով և ծեփում են ծակերն ու ճեղքերը:

Պետք է դործադրել և հատակները 5-10 տոկոսային նավթովոլիլ լուծույթ, կամ 5 տոկոսային կարբուլյան թթվում, լիզոֆորմով, կրեոլինով կամ լիզոլի 1-3 տոկոսային լուծույթով ընկալելու միջոցը: Զարեք է հոսային լուծույթով ընկալելու միջոցը: Զարեք է մոտանալ և աչն, վոր շների ու կատուների ներկայությամբ բնակարաններում լինող մեծ չափով նպաստում է լվերի տարածմանը, այդ պատճառով ել կենդանիներ չպետք է պահել սենյակում: Վերջապես լվերը վոջնացնելու համար նպատակահարմար է դործածել և պարսկական կամ դալմատական փուշի:

Գաղմատական լվի ծաղիկը (բաժարիկա, պիրետրա) պատրաստվում է չբացված ծաղիկներից, իսկ պարսկական կամ ինչպես կոչվում են, Կովկասյան լվի ծաղիկը (պիրետրա) ստացվում է չբացված կոկոններից: Անշուշտ պիրետրան միջատներ վոջնացնելու նպատակահարմար միջոց է: Լավ աղբում է նույնպես ոչինգի տերիկի ծուխը, ինչպես և ծխախոտի փուշին: Լվեր վոջնացնելու հեշտ միջոց է նավթի եմուլսյան խառնուրդառ-լուծույթի հետ (1.1000), 2-3 բուլբոլ ընթացքում լվերը վոջնացնում են: Այս եմուլսյան պատրաստում է հետևյալ ձևով՝ ոճառի 3 մասը լուծվում է ջրի 15 մասում և այս լավ խառնելով՝ ավելացվում է տաքացած նավթ (մինչև 100 մաս):

Այս եմուլսյան դործածելուց առաջ լուծվում է մի մասը 20 մաս ջրի մեջ և այս լուծույթը քսում են հատակին և այլ տեղեր:

Սրանք են վոշիլների, փայտվոլիլների և լվերի դեմ մղվող պայքարի միջոցները, վորոնց հաջողութունը կախված է, մի կողմից պրոֆիլակտիկ միջոց

ցառումների, իսկ մյուս կողմից համապատասխան քի-
միական ու ֆիզիքական նշույթների դործադրումից: Այդ
աշխատանքների համար պահանջվում է վորոշ զբաժա-
կան հատկացումներ, բայց վոր կարեվորն է, աշխա-
տավոր լայն մասսաների ակտիվ մասնակցությունը, ա-
ռանց վորի, պարագիտ միջատների դեմ վարած պայ-
քարը, հաղիվ թե ցանկալի եֆֆեկտ տա:

<< Ազգային գրադարան

NL0270188

3372

ԳԻՆԸ 25 Կ.

Դ-ր Ա. ԱԼԵԿՏԱՆՅԱՆ

**БОРЬБА ПРОТИВ ВШЕЙ, КЛОПОВ
и БЛОХ**

Издание НКЗ ССР Армени

1 ★ 9 ★ 3 ★ 2